

ויאמינו בה' ובמשה עבדו

שביעי של פסח

תשפ"ג

גליון קי"ח

בימכות מרצדס וכדו'

סיפר אברך חשוב: השתתפתי פעם באיזה אירוע, ובאמצע הריקודים היה מעגל של כמה אנשים בלתי מוכרים, שאלתי מי זה? אמרו לי שמדובר בגברים גדולים מאד שמחזיקים ריבוי עצום של תורה וחסד.

חבר קרוב אף יעץ לי בבדיחותא - "לך תרקוד איתם - אולי תידיבק מהם..."

מייד הגבתי לו, "למה שאני ירקוד איתם, שהם יבואו לרקוד איתי"? האם סיימו הם מסכת בשנה האחרונה, איפה הם אוזנים בדיעת התורה? שהם יבואו לרקוד איתי!!!

המשיך האברך ב'אש קודש': הרי האמת האמיתית היא שאנחנו העשירים האמיתיים, מה שיש להם זה 'בימכות' צעצוע וארמונות חול [כמשלו הידוע של הגרף פוטוצקי הק' הי"ד].

אלא מאי? זה נוצץ וזה נדמה ש'כיף להם', ומקנאים בהם... זה חלק מנסינות היצר הרע, אם כולם היו מבינים במושח את הדברים האלו ומה העשירות האמיתית, לא היה שום ניסיון וכולם היו לומדים כל היום, אז עשה הקב"ה 'אחיות עיניים' שזה נדמה שזה שווה מהוה, זה כלום מול חיי הנצח.

זה כמו שילד יקנה מכונית צעצוע ויתלהב ממנה, והוא בטוח שכולם מקנאים בו הרי כולם צוחקים על זה, והילד מאושר עד לב השמים...

כך במבט אמיתי של חיי נצח, שיש עולם הבא של מיליוני ורבות שנים עד אין קץ, העשיר האמיתי זה מי שלמד יותר ויותר, כל ה'בימכות' - מרצדס וכו', זה בימכות במושגים של חיי נצח...

והנה מצוות 'אמונה' בקב"ה היא מצווה תמידית, וביותר אחרי ש'בא חבוק והעמידן על אחת - צדיק באמונתו חייה', וכפי שהרחבנו בעלון הקודם, ה'עוונה' של קניית אמונה [וממילא מבט אמיתי ונכון על החיים] זה 'פסח', וביותר 'שביעי של פסח' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אמונה ברורה בלי שום ספקיות!

מה גם ש-א"ב' באמונה שמה שנגזר יגיע, ומה שלא נגזר לא יגיע - ממילא מה שייך להוסיף רדיפה אחר המנוח...

והאמונה הגמורה והתמימה - זה ההכנה הנעלית למתן תורה כמו שכתב הגר"א (פסיוור הגר"א, 'אבהה רבה') בעבור אבותינו שבטחו בו ותלמדם חוקי חיים, כי העיקר מה שקשה להאדם לקבל חוקי הש"ת באשר לא נתברר ונתאמת בלבו אשר רק הש"ת יודע לבחור את הטוב לו והוא לא ידע מאומה, על כן מלא גם האדם טרדות ובלבולי הדעת, ואולם אבותינו ע"ה יטבו בטחון בו יתברך שחון שלם למסור כל ענייניהם אליו יתברך, וקבלו כל מה שעבר עליהם בראצון שלם על כן זכו לכרות עמהם ברית וללמדם חוקי חיים ואנו בקשתנו אשר בזכותם נזכה גם אנחנו ותחננו ותלמדנו...

כתב רבינו ה'חזון איש' (קובץ אגרות' א"י) "רב הרגלי, לערוך את החיים בוודאות גמורה של י"ג העיקרים שעם ישראל עליהם נטעו, הקנו לי אהבת תורה בלי מצרים".

יש כאלה שיטענו, הרי גברים אלו זוכים לתמוך בהרבה לומדי תורה, ולהרבות תורה בכמות עצומה, אז לכאורה זכותם גדולה יותר מאברך רגיל, תשובה נפלאה ע"כ שמעתי ממנו"י הגר"מ דרוק שלי"א, שהקשה בשם מרן הגר"ח"ק זצוק"ל עה"פ "טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף" (תהילים קיט), ושאל הגר"ח"ק זצוק"ל, "מה הוא אמינא"? מה היה צד שכסף גשמי ומאוס, משתווה לתורה הקי'?

אמר מרן הגר"ח"ק, ודאי שלא מדובר בכסף מצד עצמי, היה הווא אמינא שאולי כדאי שיהיה לאברך 'אלפי זהב וכסף' בכדי להרבות תורה, ולהחזיק אלף אברכים, קמ"ל דוד המלך, שעדיין עדיפה התורה בעצמה, יותר מאלפי זהב וכסף...

שביעי של פסח - גאולת הדעת ודאגת המשכנתא

היהודים קצת מים, התחילו בני ישראל להבין כי הכח העליון שמעל הטבע הניח את אפסיות הטבע. קליפת פרעה טלה ומבוססת ותוך כמה ימים יוצאים ממצרים. אך בסופו של דבר, כאשר נסתיימה המכה, הודיע פרעה למשה שלא יוצאים ממצרים.

המסקנא היתה ברורה, אכן יש איזה כח עליון שיכול לחול מערכות ולשדר מערכות הטבע, אך בכל זאת - **הטבע חזק יותר**. פרעה הודיע למשה רבינו שלא יוצאים, ומשה רבינו ע"ה מתחיל עם מכה נוספת, מכת צפרדע, כל מצרים מתהפכת, ובסופו של דבר, מול משה רבינו יושב פרעה על כסאו ומודיע שכלל ישראל נשארים במצרים.

'חמישים שערי טומאה'

'חמישים שערי טומאה' אינם נמדיים במצוות ועבירות, אלא מתייחסים למצב האמנות.

כלל ישראל לא שינו את שמם לבושם ולשונם, לא נתערבו בגויים ולא למדו ממושיהם, אך עיקר הגלות היה בתוך הלב פנימה, בדרגת האמונה. **באותה שעה ערכו הקדושה והטומאה מלחמה זה מול זה, כאשר הקדושה צועקת שהטבע אין בה כלום, יש רק שלט אחד ומיוחד בעליונים שמנהיג את הכל, ואילו הטומאה לעגה לה, הנה הטבע חי וקיים, שום דבר לא יכול לבטל את המכה.**

בכל טבע וטבע נוכחו ישראל לדאות כי אכן יש כח בעליונים שיכול להרעיד את ממשלת הטבע, אך בכל זאת לא האמינו ששייך לצאת ממצרים ולשבור לגמרי את הטבע, הם המשיכו לפחד מפרעה, וגם במכת חושך לא האמינו מרבית כלל ישראל ששייך לצאת ממצרים, רק אחד מחמשה, או אחד מחמשים, או אחד מחמשה מאות, כמה אחוזים בודדים בלבד האמינו ששייך דבר כזה לצאת ממצרים.

לדעת ציונה הקב"ה לשחות את הטלה, ולרמוס לגמרי את כח הטבע, כמאמר הרמב"ן (שמות טו ז) וז"ל: "איש שה לבית אבות" - טעם המצווה הזאת, בעבור כי מזל טלה בחדש ניסן בכחו הגדול, כי הוא מזל הצומח, לכך ציונה לשחות טלה ולאכול אותו, להודיע שלא בכח מזל יצאנו משם אלא בגזירת עליון. ועל דעת רבותינו שהיו המצרים עובדים אותו (שמו"ר טו, ב), כל שכן שהודיע במצווה הזאת שהשפיל אלהים כוחם בהיותו במעלה העליונה שלו. וכך אמרו (שם) קחו לכם צאן ושחטו אלהיהם של מצרים. עכ"ל.

בכל זאת, כח הטבע היה חזק כל כך, עד שגם במכת בכורות, כאשר הכח העליון שמעל הטבע התגלה בכל תוקפו, עדיין האמינו ישראל שלא שייך לצאת ממצרים. **הם ראו את פרעה - לאחר שקיבל התראה על מכת בכורות - הלך לישן שנת ישירים בנחת ורועה**, וכך הם ירדו עוד שער ועוד שער בשערי הטומאה, ולא יכלו להתמקמה כי **כמעט הגיעו לשער החמישים, להכיר באופן מוחלט בכח הטבע ולהתיישב לחלוטין מהרעיון הנוגע והבלתי אפשרי - לצאת ממצרים.**

מצרים רודף אחריהם

גם כאשר עמדו ישראל בשערי מצרים הפתוחים לרווחה, וזכו לצאת מהגלות, בכל זאת עדיין פחדו מפרעה. אילו היה פרעה אזוק בכבלי ברזל ומוטל על הארץ ביטול ובבזיון, היו כולם רואים את אפסיות פרעה ואת ביטול הטבע מכל וכל. אבל יציאת מצרים באה מרצונו של פרעה אשר הוא עצמו גירש אותם ושלחם מארצו, על כן לא יצאו כלל ישראל לגמרי ממצרים, הם עדיין היו שרויים בתוך הקטנות של הטבע, כל הזמן הסתכלו לאחור, רואים את פרעה רודף אחריהם והולך להשיב אותם למצרים, ויראו מאוד ויצעקו אל ה'.

לאחר כל המכות והאותות והמופתים, לא הצליחו עדיין לצאת מגלות הדעת, משום שפרעה עצמו הוציא אותם ממצרים, ולכן לא הצליחו לדרגת האמונה - להאמין שהכח העליון יכול לשבור את פרעה. רק לאחר שראו ישראל עין בעין כיצד

המאמר הנפלא שלפניכם נלקח מתוך הספר "אש המועדים" - פסח. [הוא ארוך, אבל מניח יסוד עצום, שממש חובה לקרוא עד הסוף].

גלה עמי מבלי דעת - גלות הדעת
כלל ישראל יושבים במצרים, רואים לפניהם שידוד מערכת הטבע, אותות ומופתים באדמת בני חם. לכאורה היו צריכים להתעלות מים ליום, להתלהב מגילוי אלוקותו ית' בעולם, ולהתרומם בשערי הקדושה. מכת דם היתה צריכה להרים את ישראל לדרגות גבוהות באמונה, ומכת צפרדע שלאחריה היתה צריכה לרואם אותם יותר ויותר.

אך בפועל - ככל שהתרבו האותות והמופתים נסוגו אחור וירדו פלאים, כל מכה הורידה אותם מדרגה אחורנית, עד שבהגיע המכה האחרונה - מכת בכורות - כבר היו משוקעים במ"ט שערי טומאה, ולא יכלו להתמקמה - כי אילו נשארו שם עוד רגע קט, כבר היו נכנסים לשער החמישים ולא היו יכולים לצאת, **היתכן כזאת?**

כדי להבין פשר הדבר יש להקדים ענין 'גלות מצרים', שמלבד השעבוד הנורא בגשמיות, היתה גם גלות רוחנית - 'גלות הדעת' וכנאמר (ישעיה ה, יג) 'לכן גלה עמי מבלי דעת'.

עיקר גלות מצרים היתה בבחינת 'גלות הדעת', שהרי דור המדבר נקראו 'דור דעה', ונגאלו על ידי משה רבינו שהוא סוד הדעת, וכנגדם עמדו עמלק שהוא דעת דקליפה, וקליפת 'ערב רב' שבג'מטריא 'דעת' כדאייתא מהאריז"ל.

וכמו כן - עיקר גאולת מצרים מטרתה למען יתפשט בחינת הדעת, בקרב בני ישראל, בתוך מצרים, ובכל העולם כולו, כמו שנאמר (שמות יז) 'ולקחתי אתכם לי לעם והייתי לכם לאלוקים וידעתם כי אני ה' אלקיכם', וכן נאמר (שם טז) 'וידעו מצרים כי אני ה'', וכן נאמר (שם טו) 'למען תדע כי אני ה' אלקינו', וכן הכתוב אומר (ישעיה יט, יא) 'ונודע ה' למצרים וידעו מצרים את ה'.'

כיון שמצרים הוא ראש לכל הגליות, נמצא שגם עתה אנו מצויים בתוך 'גלות הדעת', ואף שבכללות כבר יצאנו ממצרים וכמאמר הגמ' (מגילה ד) 'הללו עבדי ה' - ולא עבדי פרעה', אך כבר אמרו חז"ל (פסחים טז) 'בכל דור ודור חייב אדם לראות את עצמו כאילו הוא יצא ממצרים', כי אף שהקליפה החזקה והקשה של פרעה ומצרים כבר נתבטלה, **אך בכל זאת אנו נמצאים בעומקה של גלות הדעת** וכפי שירחיק לקמן, ולכן עבודה מוטלת עלינו להכיר בשורש הדברים, מהו 'גלות הדעת' וכיצד יכולים להחליץ ממנה.

גלות הדעת - האמונה מול הטבע

תפקידו של מוח 'הדעת' הוא להכריע בין שני כוחות המנוגדים הנקראים 'חסדים וגבורות' שהם שני חלקים שבתוך הדעת עצמו. האדם מתמודד תמיד בין החסדים לבין הגבורות, ועל כן צריך את מוח הדעת שיכריע ביניהם ויחליט מהי הדרך הברורה בה יתהלך האדם. העבודה זרה של המצרים היא ה'טלה'. לכאורה אפשר לתמוה מה היא השטות הזאת, להשתחוות לטלה ולעבוד אותה. אך מצרים היתה מקום הטומאה והכישוף הגדול ביותר בעולם, הם האמינו שהבורא ב"ה מסר ח"ו את הנהגת הבריאה לידי כוחות הטבע, והם שולטים בכל, וכאשר מוכבדים את כוחות הטבע ואת המזלות ומקטירים לפניהם, יכולים להמשיך בזה תוספת שפע, ולכן היו נוהגים לעבוד את הכוכבים והמזלות שלדעתם היו שולטים על הטבע, ובעיקר היו עובדים את הטלה שהוא ראש לכל המזלות.

כלל ישראל היו משועבדים לפרעה ולמצרים, ואף שלא השתחוו בפועל לטלה, אך דעתם היתה משועבדת לעיניו שהטבע שולט ומושל בכל, וכן אמרו רבותינו ז"ל (לקי"ש ואתחן רמז תתקנ). "גוי מקרב גוי" (גברים לה ד), עם מקרב גוי לא נאמר, מלמד שהללו עובדי עבודה זרה והללו עובדי עבודה זרה". **ולא רב בני ישראל דודו מצרים, אלא גם אתנו עובדי עבודה זרה. לנו שעבוד זה, אלא שהוא באופן דק יותר.**

פרעה היה שולט בכח הכישוף על הטבע, ובדרך הטבע 'מעולם לא יצא עבד ממצרים' (מכילתא ט"א, יא), ולכן ידעו ישראל שזהו המציאות, **לא שייך לצאת ממצרים!** וגם כאשר הגיע משה רבינו ע"ה והוכיח את גבורותיו בכל ידי המטה שנהפך לתוש, ידעו בסתר לבם שהגם נהגים הצליח להוכיח שיש איזה כח מעל הטבע, אבל בסופו של דבר - הטבע ינצח.

כאשר התחוללה מכת דם, וכל מצרים התרוצצו להשיג אצל

המצרים מוטלים מתים על שפת הים, ופרעה מרים את ידיו ומודה שהטבע אינו כלום, הצליחו לנגוע בנקודת האמונה - "ויאמינו בה" ובמשה עבדו".

מאז עלו ונתעלו בדרגות האמונה עד שהגיעו למ"ט שערי קדושה שהוא כפירה מוחלטת טבעו, אשר זהו היסוד לכל התורה כולה, וכדברי הרמב"ן (שמות יז, טו): "שאינן לאדם חלק בתורת משה רבינו עד שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם".

זה סוד בקיעת הים - שהאמונה שהיתה מצויה עד כה רק במוח, הצליחה לבקוע ולשבור את המחסום של מדרגת הגרון והעורף, ולהתפשט בתוך חדרי הלב. כלל ישראל הגיעו לזרעה שאפילו אם פרעה יעמוד שוב לרדוף אחריהם, לא ירגישו' בליבם שום פחד. באותה שעה יצאה הדעת מהגלות הנוראה כי קליפת פרעה העומד במקום העורף - אחורי הדעת, הנתבטלה כליל.

עזות בעבודת ה' נגד רוצפת עמלק

ואז, כאשר הדעת האלוקית היתה בגילוי, והתפשטה בתוך המידות, ציץ לפתע עמלק וקיר את כל האמונה. הוא לא הגיע עם טענות טובות, אלא 'קפץ' לאמבטיה וחתח', עם חוצפה ועזות. וכל כוחו בא לאחר שהתעורר ספק בקרב ישראל 'היש ה' בקרבינו אם אין', הרגש שבלב לא היה מוכן לקבל את האמונה הטהורה והתחיל לשאול: הרי בכל זאת לא טבעו ומיד 'ויבוא עמלק וילחם עם ישראל', ובכך העמיד שוב את הדעת דקלפיה העומד במקום הגרון שהוא מקום צד המחבר בין המוח לבין הלב, ושם חוצץ ומעכב בין האמונה החזקה שבמוח לבין חדרי הלב.

הפתרון נגד עמלק שהוא דעת דקליפה, ונגד קליפת פרעה, שנאחז בעורף ה[הערה] אותיות [פרעה] ונגד קליפת מצרים האחוז במיצר הגרון, באחורי הדעת, ומפריעים לאור השכל לעבור ממחום אל הלב, הוא באותו מטבע - **לקפוץ בעזות לתוך האמונה**, א[ה]": על ידי דיבורי אמונה, גם אם עדיין לא אחז במדרגה זו] כי ישראל הם 'עם קשה עורף', המבטלים מכל וכל את המציאות ואת הטבע, 'עמא פזיזא' ההולכים ב'ה' הגיוני.

גלות הדעת

בעוד אנו מביטים ברחמנות על אחינו בני ישראל בגלות מצרים שהיו נמצאים בידיו האיתנות והתקיפות של אדון העולם, ובכל זאת מפתחים ורועדים מפרעה אשר לא ברחו לו עמד על מטר אחד. **יש לדעת כי בקרבינו פנימה נמצאים גם ענקישי כוחות פרעה וקליפת מצרים**. גם בעשית ניצב השי"ת לצידנו, ובכל זאת הטבע תופס מקום נכבד אצלינו. המלחמה בין הקדושה לטומאה לא פסקה.

כאשר נשאל את כל אחד, האם אתה מאמין שהבורא ית' מנהיג את העולם, יענה כל אחד 'ודאי'. האם אתה מאמין שפרנסתו של כל אחד קצונה מראש שהנה עז ראש השנה? האם אתה מאמין שכל מה שאנוה מנתרצץ לפניהם צדק, ולעידנו, נשאל אותך על מה ששגדו עליך? גם כאן לא יהיה אחד שיתגד, כולם ינודו בראשם לאות הסכמה.

וגם כאשר נשאל, האם אתה מאמין שהרבה דרכים למקום, והשי"ת יש לו את הדרך כיצד הכסף יגיע בדיוק אליך? יענה כל אחד 'כן', **אבל למעשה**, בפועל, כאשר מגיע רגע האמת, והאדם צריך לסדר את הבנק, מתברר שהאדם מתרצץ ומתייגע, רץ להכא ולהתם, כי הוא יודע שאכן כל הדיבורים האלה הם כוננים ואמיתיים, אבל הבנק לא מקבל תירוצים כאלו של 'אמונה ובטחון'.

הווי אומר, שכל דיבורי האמונה שהאדם מאמין בהם, נשארים תוקעים במוח, הם אינם מפתשטים בתוך הלב, שיהיה האדם רגוע ובטוח שהשי"ת יסכה לו את הבנק.

זהו פירוש 'גלות מצרים - שיש לאדם 'מוחזן' ומבין מה צריכים לעשות ויודע שהשי"ת מנהיג את העולם, אך יש לו מחסום בדעת ואינו יכול להעביר את המוחזן למדות. א[ה]": ההבול בין 'ידיעת היום - לבין 'והשבת אל לבנך'.

בדעת הדרים ימלאו

שלושה 'מוחזן' קיימים באדם - 'חכמה בינה דעת'. יש אדם 'חכם' ויש אדם 'מבין', כל אלו יחיונו בכשרון של מחשבה לעמוד על שורש הדברים או להבין ענין מתוך ענין, אך מוח 'דעתני' הוא ענין אחר למדי, זהו חכ מיוחד להעביר את המידע שיש בשכל ולחבר אותו אל גרשת הלב. לכן נקרא אדם השולט על גרשתו יש 'בר דעת' ולא נקרא 'חכם' או 'מבין', כי אין לו ענין הקשר אל חכמה או וקחות, שרשי יש אנשים שאינם מיוחדים בחכמה, אבל הם מיישבים דעתם ואת פיהם ויש שישוב אומר: 'אמר (משלי כד, י-י) -'בחכמה בינה בית, ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו, ומכאן שהחכמה ובינה שייכים אל השכל עצמו, אך תפקידו של 'הדעת' למלא את חדרי הלב עם השכל שנמצא במוח.

מחלוקת בין החסדים והגבורות שברעת

זהו המחלוקת בין החסדים והגבורות שברעת, בסוד 'עין הדעת טוב ורע', כי הדעת בשורש של כולל חסדים וגבורות, וכאשר הם מפתשטים למטה בתוך העולם הגשמי, מפתשטים החסדים [שהם גילוי המפתשפות אלקיות ית'ש] לבח הקדושה, לראות את תבין האלוקית ואת אפסות הטבע, ואילו הגבורות והצנפים (ההפסד) מפתשטים לבח הטומאה, ההעלם והפידור, להכיר רק בכח הטבע. הדעת צריך להכריע ביניהם, להוכיח את האמת האלוקית, ולהנהיג את

מזמרה ה'	מענייני ההג'
כיוזת הים	כיוזת הים
צ"ע היאך עם ישראל בדרגא הנשגבה של 'קריעת ים סוף' ו'ראתה שפחה על הים' ו'זה קלי ואנוהו' שהיו מורים באבבע, שניה אחורי קריעת הים בזוז כסף וזהב, איך היה זהם משיכה לדבר הגשמי הזה? ועוד בצורה שהיה 'יוסע משה' ו'השטיען בעל ברכון? ווא"א לומר שהיה בזה מצוה כדי שלא יאמר אותו זקן וכו', כי הרי משה לא עסוק בביוזת הים, מוכח שזה לא היה מצווה. אשמח שיראו אל תשובה בזה.	

המידות עם האמת הזאת'.

כל עוד לא נגאלנו בגאולה השלימה, מתחולל אצל כל אחד מלחמה מיימית בין המוח והלב. המוח הוא מרכבה לכוחות האלוקיים, והלב הוא מקום הסטרא אחרא.

המוח יודע שהמציאות האמיתית היא שהשי"ת מנהיג את הבריאה, ואילו הלב מרגיש שהמציאות האמיתית - זהו המציאות הנראית לעין, שהטבע שולט בעולם.

מול הלב, שרואה את המציאות הפשוטה והפרקטית של הטבע, מתמודד המוח עם מחשבות של 'אמונה' שנראית לפני חוץ כמו 'מדריוגות' המיועדות לצדיקים בלבד,

משהו לא טבעי, לא מציאותי.

המוח משכנע את האדם, למה לך להתייגע לפרנסתך, מספיק קצת 'השתדלות' בכל יום, וכל שאר השעות שב רגוע בבית המדרש, תהנה מלימוד ש"ס ופוסקים. ואילו הלב תובע ושואל: המשכנתא מה תהא עליה?

האמונה מול המציאות

יש כאן מלחמה בין ה'אמונה' ל'מציאות'. ה'**אמונה' שבמוח טוענת כי אין משהו מלבד האמונה, המציאות האמיתית הם ממארי חז"ל ושער הבטחון בחובות הלבבות**. המוח יודע גם להוכיח מעובדות וסיפורים שאירעו לאחרונה כיצד אנשים שהתחזקו בעבודת הבטחון קיבלו כל מה שרצוים, והם דברים המלתחשים בכל יום.

האמונה הטוררה עוקפת: 'השתל על ה' היבך', בטח בה' ורעה אמונה', 'הגטוה בנה' חסד וסובבנ'. האדם מסתובב כל היום עם פסוקים בפיו, הוא מחזק את עצמו שוב ושוב, 'קוה אל ה' חזק ויאמץ לבך וקוה אל ה' (תהלים צד), 'תקוה אחר תקוה, חזק ויאמץ לבך, אם קויתם ולא נושעתם, קויו ושובו וקויו' (מדרש תהלים מזמור מ). ועל פי רוב, כמה דקות לפני שצריך לסדר את החוב, ה' שוחל לו את השיטעה, לא תמיד באופן הצפוי, אך בסופו של דבר האדם מסתדר. צדיק מצרה נחלץ.

אך עד הרגע המיחול, מסתובב האדם עם מצפון, אולי הוא לא היה צריך לחיות עם מדריוגת כאלו, אולי הבורא ב"ה תובע עוד השתדלות אחת קטנה. וכאשר מתקרב רגע האמת, הוא מתחיל לייסר את עצמו עם רגשות אשמה. לפעמים האדם הוא חצי דואג, הוא לא רוצה לדאוג כי אסור לדאוג, ולכן מתחיל לחשוש אולי הקב"ה לא רוצה לתת לו בגלל שלא עשה מספיק השתדלות.

מול האמונה - עומדים הטבע וה'מציאות' המוחשית, ומוכיחים שוב ושוב כי רק הטבע שולט בעולם, עד שגם אנשים שבאמת משתדלים בעבודת האמונה, אך מי יוכל לומר שלבו סמוך ורגוע, הולך בשלוח ונשען באמת על ה' אלקיו.

זהו השבוע בין 'אמונה' לבטחון', אמונה היא במוח, וכל אחד מישראל יש לו חלק באמונה זו. אבל 'הבטחון' הוא בלב, ועבודה קשה היא להיות באמת רגוע ובטוח על ה' שמציא לו מזונו בעתו ובזמנו, כפי שכתב הרמב"ן בספריו 'האמונה והבטחון' (פ"א) 'שאינן מן המוכרח להיות כל האמין בוטח אבל הוא אפשר, וכל הבוטח מאמין בלא ספק, לכן הכתוב מזכיר תמיד על הבטחון יותר מעל האמונה'.

ולא שמעו אל משה מקוצר רוח

אף שלעת עתה נחשב הטבע כמציאות מוחלטת ממש, ואילו המאמין והבוטח יכול לספוג לפעמים גערות על פזיותו ועל שהוא מרחף בדריוגת שאינם שלו, אך יש לידע על ההתחזק בין האמת האמתית היא, שהמבטא הנראית לעין אינה אלא דמיון ואחית עינים, ולעתיד יתקיים עם מיקרא שכתוב (ישעי'מ, ה) 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר', כולם יראו במוחש כיצד הטבע אין בו מאומה.

אז בימות המשיח, נעמוד ונסתחלי על הימים הללו - ימי הגלות - ונראה כיצד אנשים רצים כל היום אחרי הממון, וכל השתדלותה הזאת היתה 'אחית עינים' אל היתה בה שום תועלת.

כמו שבני ישראל עבדו את פרעה כשהם לא נחים לרגע, מוסיפים נדבכים ועמלים ללא הרף, ולא קולטים את מצבם כיצד הם נראים ממבט רחוק, רק אנו ג' לא מבינים עתה כיצד אנו נראים. אנתנו שבעבדים ל'פרעה' שלנו - תאוות הממון, וכונדע מספה"ק שגלות אדום - הוא השעבוד לממון.

כאשר יגיע משיח ויכריז כי מעכשיו משתנים ההרגלים. דפוסים החיים הנפכים מעתה, וכולם ננסיים ללמוד כל היום ולעסוק רק בעבודת ה', אך יחד עם זאת משיכו לשלם את כל ההוצאות החודשיות - עם אמונה שה' ידאג לכל מחסורם. האם יתלהבו אנשים? האם ירצו לצאת מהממצרים והגבולות שהעמידו לעצמם?

כאותה צורה עמדו כלל ישראל בשעה שבישר להם משה רבינו כי הנה עומדת לצאת ממצרים ולקבל את התורה בהר סיני, לחיות במדריגות נעלות של מ"ט שערי קדושה, הם כלל לא הבינו מה הוא רוצה: מי יבנה את פיתום ואת רעמסס? מה יהיה עם העבודה שאנו צריכים לעשות כל יום? כיצד נביא להם לפי הניס? 'ולא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה'.

יציאה מגלות הדעת לבילל הסדר

כמו כן בענין האמונה. האדם מאמין היטב הסדרק'ה משיגיה על הבריאה, ולא זו בלבד, אף מחדש במטובו בכל רגע את כל פרטי הבריאה 'יש מאין'. אך כל זה במוח, הלבנשאר יבש. אילו היה האדם מחדיר בלבו את הידיעה הזאת של 'יש מאין', היה חש ומורגיש בכל רגע כיצד הבורא ב"ה מחיה אותו כעת לבבתי חדשה ממש, ומתעורר להודות על כל החסד שהטיב עמו בהרעה ב"ש ברעה זה. אך הפה נאלם, אינו יכול לפתוח בהלל וזמרה, משום שמחסום הדעת חוסם את אור האמונה למלא את חדרי לבבו.

אך בליל הסדר יוצאים כלונו ממצרים, בכח ארבע כסות ושלוש

המצות שמכניסים בנו דעת וקדושה, בפרט 'לחם עוני' שעל ידו נפתח הלב ומתחיל לענות על דברים הרבה' בהלל המרה - 'שירה חדשה שבחו אנולים'. הדעת ממלא את כל חדרי הלב עם המחשבה האלוקית שבמוחו, שמאירה לו בזכות ג' המצות שהם בחינת 'דעת', וכמו שאמרו חז"ל אומרים (ברכות מ) שאין התינוק 'יודע' לקרות אותם עד שיעטעם טעם דגן.

'הדעת' היא כמו ה'כתב' שמבטל הכל ואינו רואה לפניו רק גילוי אלוקות, אלא רואה מצד אחד חסדים דהיינו כח האמונה וכפירה טבעו, ומצד שני רואה גבורות דהיינו ההסתר והפידור של הטבע, בסוד 'עין הדעת טוב ורע', ובכל זאת מכריע ביניהם בבחירות.

הספיקות מצד הקדושה

ויש להוסיף, כי עצם הדבר שיש לאדם ספיקות וערובו של 'חסדים' וגבורות שבדעת', הרי זה כבר דרגה של איש רוחני, כי איש גשמי רואה לפניו את המציאות הגשמית כמציאות בלתי ניתנת לערעור, ואילו שום ספיקות ובלבולים, הוא נשען על מציאות חזקה ויציבה, הוא יודע שאם עובדים יש משכורת, ואם לא - אין כסף. אין אצלו ספק כמה שיעורה של השתדלות, לבו בריא, כמאמר הגמ' (שבת כא:). 'לא דיין לרשעים שאינן חרדין ועצבין מיום המיתה, אלא שלבם לבין להן כאלם'.

לכן כל מה שהאדם המאמין מתמודד מול המציאות הטבעית שסותרת לכאורה את האמונה, אינה באה למעט ממדרגתו, שהרי כל זמן ששמיח כן דוד לא בא, המציאות הטבעית מוחשת בעליל, וגם לאחר שכבר יצאנו ממצרים אינו נמצאים עדיין בגלות הדעת, כי גלות מצרים היא שורש שלל הגלילות.

אלא שבגלות מצרים ידעו בני ישראל שיש רק צד אחד - הטבע, המציאות. הם אכן ידעו שהקב"ה ברא את העולם, אך לא חשבו שהוא מתערב בתוך הבריאה ושולט על כוחות הטבע, כי אף פעם לא ראו שידוד מערכות הטבע.

כעת לאחר יציאת מצרים אנו נמצאים בשלב מתקדם יותר, אנו רואים לפנינו שני צדדים, מצד אחד את המציאות ואת הטבע כדבר שאי אפשר לבטל, ומצד שני, אנו יודעים גם שהטבע אין בו שום ממשות, והבורא ב"ה הוא השולט היחיד, תקיף ובעל הכוחות כולם, אלא שקשה לחבר את זה אל המידות שבלב, שאנו באמת נרגיש את זה בלב, לא רק במוח.

ולכן הספיקות שנלוים אל עובדי ה', הם חלק מקושי הגלות שאנו עוברים כהנהג לקראת 'הגאולה השלימה', שאז לא יתפוס הטבע עמוק כלל.

'דעת הנוקבא' ו'דעת דרוכבא'

ואיתא בספה"ק 'תולדות יעקב יוסף' (פרשת וישלח) בשם הבעש"ט הק', וזה לשונו: שמעתי ממורי כי ענין גלות מצרים היה שחסר מהם דעת שידעו להכריע שיש בורא אחד, המחדש בטובו תמיד מנשה בראשית, עד שבאת משה, ועל ידי הנסים שעשה נפתרסם בעולם שיש בורא אחד המחדש תמיד, אמנם בחינת דעת היא שנתגלה ביצאת מצרים היה דעת נוקבא - [נקבא], אך דעת דרוכבא - [נקבא לעתיד ביצאת מצרים וכו' ואז היה יכול להראות פרסום יציאת מצרים, מה שאי אפשר להראות כי אם לעתיד יהיה נראה על בעין, והו שאמרו חסמים כי נבלית זה יהיה לימות המשיח וכו'. עכ"ל'.

דברי הבעש"ט מבואר יסוד, ששתי בחינות של דעת הן: 'דעת נוקבא'

ו'דעת דרוכבא'.

הגאולה ביציאת מצרים היתה בבחינת 'דעת נוקבא', והגאולה העתידה תהיה גאולה של 'דעת דרוכבא'.

והיינו, שכאשר יצאו ממצרים היתה 'גאולת הדעת' לענין מערכת ההרגשים שבלב שהם בחינת נוקבא, שבמצרים היה הרגש אטום וסותם והדעת האלוקית לא האיר בחדרי הלב, ובצאת ישראל ממצרים האיר הדעת את מחשבת האמונה בתוך חדרי הלב, להרגיש אהבת ה' ויראתו, להרגיש קירבת אלקים, להרגיש אמונה ובטחון וכי"צ"ב, אך בכל זאת העולם נשאר כמו שהוא, מוסתר בתוך הסתר הטבע.

אבל לעתיד לבוא יהיה גאולה של המוחזן שהם בחינת דכר, מבטו של האדם על מציאות העולם ששתנה לגמרי, הוא יראה לפניו גילוי אלוקות במקום הסתר הטבע, 'כי עין בעין יראו בישוב ה' ציון' (ישעי' נב, ח), וכן הכתוב אומר (ישעי'מ, מ)

ה) 'ונגלה כבוד ה' וראו כל בשר יחדיו כי פי ה' דבר'.

המתקת הנכבדות ע"י גילוי החסדים

עצם הדבר שהאדם יודע שהוא נמצא בתוך 'גלות הדעת' ונלחם בשדה המערכה בין האמונה לבין הטבע, יכול להביא את האדם לראות את ההתמודדות שהוא עובר במשך היום בענייני פרנסה וענייני אמונה - בהסתכלות נעלית יותר. הוא יודע לזהות ולהכיר את שני הצדדים, מי נגד מי, החסדים נגד הגבורות, הגילוי נגד ההסתר, המציאות האלוקית האמיתית נגד המציאות הטבעית הכוזבת, והוא מקבל כח לצאת מן המיצרים - כל אחד לפי דרגתו ומצבו.

אך מלבד זה, כאשר מבין שיש הסתר בעולם ששורשו מצד הגבורות, וגבורות אלו שורשם מצד הקדושה, כי רצה הבורא ב"ה שיהא הסתר והעלם בעולמות התחתונים כדי שיוכל האדם להתעלות ע"י הנסיונות וכך יוכל להטיב עמו ולגמול שכרו, אזי על ידי עצם הדבר שגילה שבתוך גבורות יש חסדים נסתרים, נמתקים הגבורות וכל ההעלם מתבטל וישותרו קרובה לבוא, מאחר וגילה את סביבת ההסתר.

✍

ביר' ראשון של פסח האיר הדעת בבחירת רבה, בלל ישראל קיבלו 'מחזן' עצומים, וזו היה הדעת כולו טוב, ללא רע כלל. האמונה האירה במלאו תוקפה, לא ראו כלל את הטבע אלא הכל התבטל בפני הגילוי הגדול של הנסים האדירים שמעל הטבע.

אך לאחר י"ט ראשון, בחולו של מועד, הסתלקו להם המוחזן, וכלל ישראל מצאו את עצמם משוקעים שוב בתוך הטבע, מוטלים בספיקות בין הטוב והרע שבתוך הדעת, והנה מצרים ורוף אחריהם, לבטב חזר והופיע שוב, כמו בימי הגלות הגלילים שבהם נקבע האדם בין הטבע והאמונה, והווי 'חולו של מועד' היינו ימי חול שמאיר בהם מעט מקדושת היר"ט, ואז בימים אלו ברחו ישראל ריבוי פחד מן המצרים שרופו אחריהם להרגם נפש, כשהם מטלטלים עצמם בספיקות גדולות האם לנטוש בה' או לברוח ולהצלי את עצמם, עד שהגיע קרייתו של סוף' שזא היה השתעווע עולמים.

